
Pirmieji karo Ukrainoje metai – ukrainiečių pabėgėlių vaikų ugdymo modelių Europoje apžvalga

Agnė Klimčiauskaitė-Janavičienė

VšĮ „Gravitas Schola“, Smolensko g. 13-35, 03201 Vilnius, agneklimciauskaite@gmail.com

---

Anotacija. Straipsnyje apžvelgiama ukrainiečių pabėgėlių vaikų, pasitraukusių iš šalies po 2022 m. vasario 24 d. Rusijos pradėtos karinės agresijos Ukrainoje, ugdymo praktika Europoje, pasitelkus anksčiau taikytus migrantų ugdymo ir integravimo į nacionalines švietimo sistemas modelius, papildant juos derinio su Ukrainos bendrosiomis ugdymo programomis strategija. Pristatoma ukrainiečių vaikų ugdymui pasitelktų Ukrainos pedagogų įtraukimo į priėmusių šalių švietimo sistemą situacija, ilgalaikio jų įdarbinimo perspektyvos. Aptariami skirtingų ugdymo modelių iššūkiai ir didelis ukrainiečių pabėgėlių vaikų mokyklų nelankymas priėmusiose šalyse.

Esminiai žodžiai: karo pabėgėliai, ukrainiečiai mokiniai, pabėgėlių ugdymas, pabėgėlių ugdymo modeliai, integracija, ukrainiečiai mokytojai.

Įvadas

Po 2022 m. vasario 24 d. Rusijos pradėtos karinės agresijos Ukrainoje iš šalies į kaimynines valstybes ir Europos Sąjungos (toliau – ES) nares pasitraukė daugiau nei 8,1 mln. ukrainiečių, iš kurių daugiau kaip 5 mln. yra užsiregistravę pagal laikinosios apsaugos ar panašias ES sistemas (UNHCR, 2023). Statistikos departamento duomenimis, per šį laikotarpį į Lietuvą atvyko 78,4 tūkst. ukrainiečių. 2023 m. liepos 7 d. Lietuvoje buvo daugiau nei 20 tūkst. mokyklinio amžiaus ukrainiečių vaikų nuo 6 iki 17 metų.

Atsižvelgusi į Ukrainos karo pabėgėlių antplūdį, Europos Vadovų taryba priėmė sprendimą suteikti laikinąją apsaugą (Europos Vadovų Taryba, 2022), kurį Lietuva

taip pat įgyvendino. Be kitų suteiktų teisių tai reiškia, kad jaunesniems nei 18 metų asmenims, kuriems taikoma laikinoji apsauga, tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir priimančios šalies piliečiams, turi būti suteikta teisė į švietimą (Laikinosios apsaugos direktyva, 2001; Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, 2022). Vis dėlto pabėgėlių vaikams dažnai reikia daugiau laiko prisitaikyti prie naujos švietimo sistemos ir naujo gyvenimo, kuris galbūt labai skiriasi nuo ankstesnės patirties (Crul, 2016).

Pabėgėlių patirtys, kultūrinis, socialinis kontekstas skirtingas, tad ir pasirenkami pabėgėlių vaikų ugdymo modeliai skirtingi. Kuris iš jų tinkamiausias ukrainiečiams ir galintis padėti sėkmingai integruotis, savarankiškai sprendžia visos šalys, kurių švietimo sistemoms teko Ukrainos mokinių ugdymo iššūkiai. Ne mažesnis iššūkis – bendrai įtraukti ukrainiečius mokinius į mokyklas. UNICEF išreiškė nerimą, kad du trečdaliai jų neišitraukė į priėmusių šalių švietimo sistemą (UNICEF, 2023). Nors Lietuva yra viena iš devynių šalių, sėkmingai padėjusi ukrainiečiams vaikams integruotis bendrojo ugdymo mokyklose (European Commission / EACEA / Eurydice, 2022), jai ši problema taip pat aktuali. Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos (toliau – ŠMSM) duomenimis, 2022–2023 m. m. Lietuvos darželiuose ir mokyklose registruota daugiau kaip 13 tūkst. ukrainiečių. Statistikos departamento duomenimis, mokyklinio amžiaus vaikų tuo metu buvo 18,5 tūkst. Tikėtina, kad nemaža dalis šių vaikų mokėsi nuotoliniu būdu Ukrainos mokyklose.

Migrantų vaikų integravimo į mokyklas praktika

Mokslininkai paprastai išskiria tris pagrindinius migrantų integravimo į mokyklas modelius: tiesioginio įtraukimo (arba panardinimo) modelis, atskirų klasių ir atskirų mokyklų modeliai. Tiesioginio įtraukimo (panardinimo) modelis, taikomas Vokietijoje, Jungtinėje Karalystėje, Italijoje, Čekijoje, Slovakijoje, Latvijoje ir kitose šalyse. Migrantų vaikai nukreipiami į įprastas klases, mokosi su vietos mokiniais, ugdymas organizuojamas su atvykusiųjų kalbą mokančiu mokytoju ar dviem mokytojais, numatant papildomojo ugdymo galimybes / popamokinę veiklą, suteikiant reikalingą emocinę / psichologinę pagalbą. Modelio pasirinkimo motyvas ir privalumas – greitesnė integracija bei socialinių ryšių su vietos žmonėmis kūrimasis.

Nuo panardinimo modelio atskirų klasių konceptas skiriasi lėtesne, nuoseklesne integracija. Jis taikomas priėmusios šalies mokyklose sudarant laikinas klases migrantų vaikų adaptacijos periodu. Šiuo atveju atvykę mokiniai atskirai nuo vietos mokinių mokosi nuo kelių savaičių iki kelerių metų, tačiau turi galimybę kartu dalyvauti bendruose užsiėmimuose, bendrauti ne ugdymosi metu. Tokiose klasėse lengviau koncentruoti ir suteikti mokiniams pagalbą, paprastesnis kalbų mokytojų darbas, mažėja atskirties rizika.

Atskirų mokyklų modelyje (Prancūzija, Belgija, Lichtenšteinas) atskirties rizika išauga, nes migrantų vaikai minimaliai susiduria su vietos bendruomene ir mokosi

gimtąja kalba, tačiau tokio modelio pasirinkimo motyvai ir privalumai – galimybė patogiai koncentruoti atvykusiems vaikams reikalingą pagalbą nuo kalbos mokymosi iki adaptacijos prie naujos šalies, palankesnis socialinis-emocinis kontekstas, kai vaikai gali bendrauti ta pačia kalba, būti toje pačioje ar artimoje tautinėje, kultūrinėje terpėje, kiek įmanoma, išvengdami diskriminacijos. Gimtosios kalbos mokymasis padeda siekti akademinų rezultatų, geriau suprasti užduotis, skatina raidą įvairiomis kryptimis, palengvina naujos vietos kalbos mokymąsi, gerina priklausymo bendruomenei jausmą (Benson ir Kosonen, 2013; European Commission, 2015; Espinosa, 2013).

Organizuodamos ukrainiečių mokinių ugdymą, dauguma šalių vadovaujasi anksčiau migrantų integravimo į švietimo sistemą modeliais, tačiau atsiranda tam tikrų pokyčių, kurių nebuvo įprastame migrantų ugdyme.

Remiantis „Eurydice“ ataskaita (European Commission / EACEA / Eurydice, 2022), devynių šalių švietimo sistemose (Belgijos vokiškai kalbanti bendruomenė, Graikija, Kipras, Liuksemburgas, Malta, Nyderlandai, Austrija, Suomija ir Šiaurės Makedonija) vyrauja nuostata, kad ukrainiečių pabėgėlių ugdymą tikslingiausia organizuoti atskirose klasėse (1–2 metus), daug dėmesio skiriant vietos kalbos mokymuisi. Nyderlanduose ir Suomijoje ši ugdymo būdą mokiniams, besimokantiems atskirose klasėse, papildė rekomendacija leisti kai kuriuos dalykus mokytis gimtąja ukrainiečių kalba, taip pat sudaryta reguliari galimybė prisijungti prie kitų pamokų su bendraamžiais (pvz., menų, muzikos ar sporto). Nyderlandų švietimo politikos formuotojai numato įgyvendinti ukrainiečių ugdymą išlyginamosiose klasėse, tačiau nesant pakankamai resursų integruoti ukrainiečius į vietos mokyklas ir išlyginamąsias klases, bendrųjų ugdymo programų įgyvendinimas numatytas ukrainiečių kalba – kaip laikinas sprendimas. Šiuo atveju ugdymo programos turinys gali skirtis, tačiau jam taikomi tokie reikalavimai kaip olandų kalbos mokymasis, matematikos, pilietiškumo ir fizinio ugdymo mokymasis, taip pat numatyta skirti laiko sportui, kultūrinei veiklai, psichologinei pagalbai.

Ukrainos mokiniams suteikus laikinąją apsaugą, priėmusiems šalims kilo daug klausimų, kiek juos integruoti į šalies švietimo sistemą ir kaip užtikrinti laikinai šalyje esančių mokinių ugdymą, tad net 10 šalių (Bulgarija, Danija, Švedija, Albanija, Bosnija ir Hercegovina, Šveicarija, Islandija, Lichtenšteinas, Norvegija, Turkija) švietimo sistemose nebuvo visuotinai apibrėžta ukrainiečių mokinių integracijos politika – lanksti sprendimo teisė palikta pačioms savivaldybėms, mokykloms. Danijoje, Švedijoje, Islandijoje, Norvegijoje mokyklos turi teisę priimti sprendimus dėl joms geriausiai tinkančių ukrainiečių pabėgėlių integracijos ir pagalbos būdų. Atsižvelgiant į ugdymosi poreikius, Danijoje, Švedijoje ir Norvegijoje numatytos atskiros klasės, skirtos vietos kalbos mokymuisi, derinant mokymąsi atskirose ir bendrose klasėse. Danijos parlamentas taip pat numatė išlygas ukrainiečių mokinių ugdymui – sudarė galimybę ugdymą organizuoti ukrainiečių arba anglų kalbomis, taip pat paliko galimybę vykdyti nuotolinį ugdymą, įskaitant patvirtintą Ukrainos švietimo ministerijos ar kitų Ukrainos švietimo paslaugų teikėjų (Danijos parlamentas, 2022). Islandijoje,

atsižvelgus į laikinąją apsaugą, ukrainiečių ugdymas organizuotas dar lanksčiau: užtikrinta galimybė tęsti ukrainiečių mokinių ugdymą gimtąja kalba nuotoliniu būdu ir taip padėti baigti mokslo metus. Mokiniam suteikta visa būtina pagalba, aprūpinta reikalingomis priemonėmis, paraleliai kaip antros kalbos mokytą islandų kalbos. Tačiau ilgalaikiu ukrainiečių mokinių ugdymo sprendimu šioje šalyje laikomas jų mokymasis šalies bendrojo ugdymo mokyklose. Tikimasi, kad per 2–4 metus ukrainiečiai galėtų visavertiškai įsilieti į įprastą ugdymo procesą, kaip ir kiti kitakalbiai vaikai, kuriems numatytas parengimas mokytis vietos švietimo sistemoje ir aktyviai dalyvauti visuomenės gyvenime (Islandijos Švietimo, mokslo ir kultūros ministras, 2021).

Skirtingai nei minėtos valstybės, Vokietija pasirinko griežtesnę ukrainiečių mokinių ugdymo strategiją. Labiau už laikino ukrainiečių ugdymo poreikio kriterijų vadovaujama nuostata iškart integruoti mokinius į bendrojo ugdymo mokyklas ir skirti paramą vokiečių kalbos mokymuisi, kaip būtina sąlyga sėkmingai integruotis (Švietimo ir kultūros ministrų konferencija, 2022). Ukrainos mokiniams taikomos tokios pat ugdymosi sąlygos kaip ir Vokietijos mokiniams. Jei yra galimybių, siūloma mokytis ukrainiečių kalbos kaip pasirinkamojo dalyko. Organizuojant nuotolinį ugdymąsi Vokietijoje gali būti papildomai į ugdymo turinį integruojama Ukrainos ugdymo programoje numatyta mokomoji medžiaga, mokiniams yra galimybė jungtis nuotoliu prie Ukrainos mokyklos, bet tik po formalaus ugdymosi pamokų Vokietijos mokykloje. Panašiai greitą ukrainiečių mokinių integraciją, ypač jei vaikai atvykę pavieniui, vykdo Ispanija, kuri vaikų grupėms (pvz., iki 10 mokinių) taiko išlyginamosios klasės principą, kai daugiausia dėmesio skiriama priėmusios šalies kalbos mokymuisi. Patvirtintas nacionalinis planas, skirtas visapusiškam ukrainiečių mokinių ugdymuisi užtikrinti, įskaitant švietimo pagalbos specialistų (ugdymo, psichologinė pagalba, įtrauktis į bendruomenę, kt.) pagalbą (Boletín Oficial del Estado, 2022).

Greitos ukrainiečių mokinių integracijos tikisi ir Estija, tačiau jos pasirinkimas ugdyti ukrainiečius vaikus panardinimo būdu turi papildomą argumentą – uždaru kalbinių „burbulų“ formavimosi prevenciją. Šioje šalyje yra didelė populiacija (27 proc.) žmonių, kurių gimtoji kalba – rusų. Vieni jų puikiai moka estų kalba, o dalis suformavo uždarus rusakalbes bendruomenes. Nors ukrainiečiams vaikams yra galimybė mokytis švietimo įstaigoje, kurioje ugdymas organizuojamas rusų kalba, tačiau pagrindinis siekis yra ugdymas estų kalba, kurį papildo kalbos stovyklų organizavimas (Jauhainen ir Erbsen, 2023). Estija iš kitų šalių išsiskiria nestandartine iniciatyva – atidaryta ukrainietiška mokykla, tačiau veikiančia ne savarankiškai, o kaip valstybinės Talino vidurinės mokyklos padalinys (*ERR News*, 2023).

Dar kategoriškesnė atrodo Latvijos vyriausybės nuostata. Ši šalis palaiko ankstyvą ukrainiečių mokinių integraciją, įskaitant ugdymą valstybine latvių kalba, taip pat išreiškdamą palaikymą Ukrainai. 2022 m. įtvirtino ukrainiečių pagalbos priemonių paketą, kuriame nutarimas, kad Latvijos mokyklose besimokantys ukrainiečiai vaikai turi mokytis pagal latvių arba tautinių mažumų švietimo programą, kuri galima ir

ukrainiečių kalba (*Likumi.lv.*, 2023). Tačiau Latvija įstatymiškai toliau rengiasi laipsniškam perėjimui prie latvių kalbos kaip vienintelės ugdymo kalbos. Vadovaujamosi požiūriu, kad valstybinės kalbos mokymasis tautinių mažumų švietimo programose neužtikrina kokybiško jos išmokimo. Taigi, nuo 2023 m. rugsėjo 1 d. valstybinė kalba bus vienintelė mokymo kalba visose savivaldybių ir privačiose ikimokyklinio ugdymo įstaigose bei 1, 4 ir 7 bendrojo ugdymo klasėse, vėliau įtraukiant ir kitas klases (*Likumi.lv.*, 2023).

Palaipsnis perėjimas prie šalies švietimo sistemos numatytas ir Italijoje, bet ši šalis labiau akcentuoja socialinius ir emocinius aspektus. Ukrainos mokiniams sudarytos sąlygos palaipsniui integruotis į šalies švietimo sistemą: pirmas etapas – socializacijos grupės, italų kalbos bazinių žinių įgijimas, traumos įveika ir ugdymosi tęstinumas iki 2021–2022 m. m. pabaigos. Antras etapas – sustiprėjimo ir ryšių su bendruomene mezigimas prieš galutinį etapą – integravimąsi į mokyklą naujais mokslo metais (UNESCO, 2023).

Daug dėmesio emociniam ukrainiečių vaikų saugumui skiriama ir Lenkijoje, kuri iš kitų šalių išsiskiria traumai jautrių ugdymo variantų paieška. Lenkijoje prieglobstį rado daugiau kaip 327 tūkst. mokyklinio amžiaus ukrainiečių (*Dane.gov.pl.*, 2023). Dažniausiai pasirenkamas ugdymas panardinimo būdu ir atskiros klasės su Ukrainos bei Lenkijos mokytojais, sudarant galimybę mokytis nuotoliu pagal Ukrainos ugdymo programą. Išsikeltas ir papildomas uždavinys – įgyvendinti traumai jautrių klasių konceptą (Fridrikh, 2022). Lenkijoje sudaryta galimybė mokytis pagal akredituotą Ukrainos bendrojo ugdymo programą, įskaitant tokį išsilavinimą patvirtinančių dokumentų išdavimą. Tai yra išimtiniai atvejai – tai ne valstybinės, o privačios nedidelio masto iniciatyvos (*Education and Development Solutions.* (2022)).

Apžvelgiant ukrainiečių pabėgėlių vaikų ugdymo strategijas Europoje matyti tendencija, kad atsižvelgus į laikinosios apsaugos statusą stengtasi atliepti ugdymo tęstinumo gimtąja kalba poreikį, derinant nacionalinę Ukrainos ir priėmusios šalies programas, sudarant galimybes mokytis nuotoliu Ukrainos mokyklose ir baigti mokslo metus, tačiau ilgalaikiu sprendimu laikomas priėmusios šalies kalbos mokymasis ir pasirengimas integruotis vietos mokyklose.

Lietuvoje – lanksti švietimo sistema ukrainiečiams

Lietuvoje ukrainiečių ugdymas išsiskiria iš visų Europos šalių lanksčia veikiančių ugdymo modelių pasiūla. Ugdymas organizuojamas vadovaujantis Bendraisiais ugdymo planais (Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymai Nr. V-688, Nr. ISAK-2433, Nr. V-269).

2021 m. rugsėjį devyniolika Lietuvos mokyklų pagal Nacionalinės švietimo agentūros (toliau – NŠA) vykdomą projektą „Bendrojo ugdymo turinio ir organizavimo

modelių sukūrimas ir išbandymas bendrajame ugdyme“ išbandė sukurtus integracinius ugdymo modelius, skirtus iš užsienio grįžusiems arba į Lietuvą gyventi atvykusiems mokiniams, kad juos būtų galima veiksmingiau įtraukti į mokymosi procesą ir mokyklų bendruomenę. Tris sukurtus modelius siūlyta adaptuoti ir karo pabėgėlių iš Ukrainos įtraukčiai į šalies mokyklas užtikrinti (Nacionalinė švietimo agentūra, 2022). Iš Ukrainos atvykusių mokinių ugdymas Lietuvoje gali būti organizuojamas: bendrojo ugdymo klasėse; atskirose klasėse / grupėse / mokyklose; tautinių mažumų mokyklose; nuotoliniu ugdymu pagal nacionalinę Ukrainos programą.

Pirmas modelis paremtas ukrainiečių mokinių integravimu (ugdymas panardinimo būdu) į lietuviškas bendrojo ugdymo klases – visų dalykų mokomasi bendrose Lietuvos mokyklų klasėse, intensyviau mokomasi lietuvių kalbos. Šis būdas ligi šiol taikytas lietuvių emigrantų vaikams, grįžusiems į Lietuvą, kurie negali visavertiškai mokytis dėl kalbos barjero (Jakavonytė-Staškuvienė, 2023). Vadovaujantis Bendrųjų ugdymo planų 46 punktu (2019), mokiniams, nemokantiems lietuvių kalbos, jos mokymąsi mokykla gali organizuoti intensyviu būdu, kartu užtikrindama, kad kitų dalykų būtų mokomasi kartu su bendraamžiais; intensyviu vien lietuvių kalbos mokymu iki vienerių metų (išimtiniais atvejais ir ilgiau) ar trumpiau ir pagalbos pagal mokinio poreikius teikimu kelerius (2–4 metus; jei yra specialistų, sudaroma galimybė mokytis ukrainiečių kalbos (kaip pasirenkamojo dalyko arba antros užsienio kalbos) ir Ukrainos istorijos (kaip pasirenkamojo dalyko)). Šį ukrainiečių vaikų ugdymo modelį, priderinant lietuvių kalbos mokymąsi mažose grupėse ar individualias konsultacijas, pasirinko 40 Lietuvos savivaldybių (Jakavonytė-Staškuvienė, 2023). ŠMSM duomenimis, 2022–2023 m. m. apie 62 proc. ukrainiečių mokinių lankė mokyklas lietuvių mokomąja kalba, daugelis jų jau antrus mokslo metus. Dauguma šių vaikų jau pramokę lietuviškai ir toliau mokosi kartu su bendraklasiais lietuviais (ŠMSM, 2022).

Antras ukrainiečių mokinių ugdymo modelis – atskirose klasėse / grupėse / mokyklose. Išlyginamosios klasės taip pat taikomos lietuvių emigrantų vaikams, grįžusiems į Lietuvą, ar kitiems atvykusiems mokiniams, kurie neturi pakankamai kalbos žinių. 2022–2023 m. m. šį modelį pasirinko 7 savivaldybės. Išlyginamosiose klasėse mokomasi lietuvių kalbos ir Lietuvos istorijos nuo pusmečio iki metų. Lietuvių kalbai mokytis skiriama nuo 20 iki 25 val. per savaitę. Nuo antrojo pusmečio integruojamos istorijos, geografijos, pilietinio ugdymo temos. Taip pat galimas išlyginamasis ugdymas, kai formuojama klasė skirtingo amžiaus ukrainiečiams mokiniams (pvz., 1–5 kl.), jie turi bent 5 lietuvių kalbos pamokas per savaitę, kalbos mokosi ir pailgintose grupėse, o kitus dalykus dėsto ukrainiečiai mokytojai (Nacionalinė švietimo agentūra, 2022). Gali būti sudaromos išlyginamosios lietuviškų mokyklų mobilios grupės, kai ugdymas vyksta taip pat, kaip išlyginamojoje klasėje, tik mažose grupėse. Lietuva sudarė sąlygas organizuoti grupinio ugdymo procesą pagal Ukrainos bendrojo ugdymo programas kasdieniu mokymo proceso organizavimo būdu ukrainiečių kalba mokyklose, kurios gavo ŠMSM ministro sutikimą. Tokiu atveju ugdymas organizuojamas, vertinamas ir

išsilavinimas pripažįstamas taip, kaip nustato Ukrainos teisės aktai. ŠMSM sutikimus vykdyti ukrainietiškas programas Lietuvoje jau yra gavusios 6 mokyklos (*Švietimo naujienos*, 2022).

Trečias Lietuvos modelis – galimybė ukrainiečių šeimoms pasirinkti vaikų ugdymą tautinių mažumų mokykloje, kurioje mokomasi pagal Lietuvos bendrąsias ugdymo programas – rusų, lenkų, baltarusių kalba, vyksta 5 lietuvių kalbos pamokos per savaitę. Jei yra specialistų, sudaroma galimybė mokytis ukrainiečių kalbos (kaip pasirenkamojo dalyko arba antros užsienio kalbos) ir Ukrainos istorijos (kaip pasirenkamojo dalyko). Yra mokyklų, kuriose galima mokytis anglų ir prancūzų kalbomis.

Net 30 savivaldybių sudarė sąlygas įgyvendinti ketvirtąjį ugdymo modelį – mokymąsi nuotoliu Ukrainos mokyklose, leidžiant lietuviškose mokyklose lankyti tik lietuvių kalbos pamokas, individualias konsultacijas (1–8 per savaitę) ir neformalaus švietimo užsiėmimus (Nacionalinė švietimo agentūra, 2022). Tai vertinama kaip laikinas sprendimas – mokymasis nuotoliniu būdu pagal Ukrainos bendrąsias ugdymo programas ukrainiečių kalba, Ukrainos švietimo ministerijos pripažintose nuotolinio mokymo mokyklose, registruojant mokinius Lietuvos mokyklose kaip besimokančius pavienio mokymosi forma, galimas ne ilgiau nei vienerius mokslo metus nuo atvykimo į Lietuvą pradžios. 2022 m. birželį Lietuvos mokykloms išsiųstame ŠMSM aplinkraštyje pažymėta, kad toks ugdymo modelis gali būti taikomas naujai atvykusiems Ukrainos karo pabėgėliams, pasiruošiant pereiti į bendrojo ugdymo klases, o visiems iš Ukrainos atvykusiems mokiniams privalu mokytis lietuvių kalbos. Tie mokiniai, kurie gyvena Lietuvoje ir 2022–2023 m. m. mokėsi nuotolinio mokymo proceso organizavimo būdu Ukrainos švietimo ministerijos pripažintose nuotolinio mokymo mokyklose, 2023–2024 m. m. privalės mokytis kasdieniu mokymo proceso organizavimo būdu grupinio mokymosi forma mokyklose Lietuvoje, t. y. klasėse, kartu su kitais mokiniais.

1 lentelė

Ukrainiečių mokinių ugdymo modeliai Lietuvoje (sudaryta autorės)

Ugdymo modelis	Bruožai
Integruotas ugdymas bendrojo ugdymo klasėse	Ugdymas organizuojamas panardinimo būdu. Mokiniai mokosi kartu su bendraamžiais, turi individualias arba mažomis grupėmis rengiamas bendrojo ugdymo lietuvių kalbos pamokas ir konsultacijas, suteikiama reikalinga pagalba.
Ugdymas atskirose klasėse / grupėse / mokyklose	Išlyginamosios klasės gali būti sudaromos skirtingo amžiaus mokiniams. Mokomasi lietuvių kalbos ir Lietuvos istorijos nuo pusmečio iki metų. Lietuvių kalbai mokytis skiriama nuo 20 iki 25 val. per savaitę. Nuo antrojo pusmečio integruojamos istorijos, geografijos, pilietinio ugdymo temos. Taip pat galimas išlyginamasis ugdymas, kai mokiniai turi bent 5 lietuvių kalbos pamokas per savaitę, kalbos mokosi popamokinėse veiklose, o kitus dalykus dėsto ukrainiečiai mokytojai. Gali būti sudaromos išlyginamosios lietuviškų mokyklų mobilios grupės, kai ugdymas vyksta taip pat, kaip išlyginamojoje klasėje, tik mažose grupėse. Suteikiama ir galimybė mokytis ukrainiečių kalba pagal Ukrainos bendrojo ugdymo programas kasdieniu mokymo proceso organizavimo būdu mokyklose, kurios gavo Švietimo, mokslo ir sporto ministro sutikimą.
Ugdymas tautinių mažumų mokyklose	Mokomasi pagal Lietuvos bendrąsias ugdymo programas – rusų, lenkų, baltarusių kalba, vyksta 5 lietuvių kalbos pamokos per savaitę. Taip pat yra mokyklų, kuriose galima mokytis anglų ir prancūzų kalbomis. Jei yra specialistų, sudaroma galimybė mokytis ukrainiečių kalbos (kaip pasirenkamojo dalyko arba antros užsienio kalbos) ir Ukrainos istorijos (kaip pasirenkamojo dalyko).
Nuotolinis ugdymas pagal nacionalinę ukrainiečių programą	Mokiniai metus gali mokytis nuotoliniu būdu pagal Ukrainos nacionalinę programą, o lietuviškoje mokykloje lankyti lietuvių kalbos pamokas ir būrelius, konsultacijas.

Ugdymo modelių iššūkiai

Bet kurio ugdymo modelio taikymas kelia iššūkių, kuriuos būtina įsivertinti organizuojant ukrainiečių mokinių ugdymą. Tiesioginio įtraukimo (panardinimo) į bendrojo ugdymo mokyklas modelio ribotumas – galimybių užtikrinti migrantų vaikams reikalingą pagalbą stoka: mokytojams stinga pasirengimo kokybiškai organizuoti ugdymą (programos turinio išpildymas, kalbos mokymas) ir supratimo, kokia mokinių socialinė-emocinė situacija, išauga patyčių, diskriminacijos, akivaizdi ugdymosi galimybių atskirtis su vietos mokiniais. Dėl švietimo sistemų skirtumų gali būti sudėtinga atliepti Ukrainos mokinių mokymąsi pagal tinkamą lygį, dėl kalbos

barjero mokiniai negali visaverčiai mokytis pagal savo gebėjimus. Tokiam modeliui kokybiškai įgyvendinti trūksta žmogiškųjų ir finansinių išteklių.

Pašalinant valstybinės kalbos barjerą ir sudarant galimybę jos mokytis nuosekliau, atskirose klasėse / grupėse / mokyklose, taip pat ugdantis gimtąją kalbą, neišvengiama atskirties, išankstinės nuostatos, kad atskirose klasėse / grupėse išsilavinimas žemesnio lygio nei bendros klasėse / grupėse / vietos mokyklose. Pažymėtina, kad mokytojams stinga pasirengimo dirbti su migrantų vaikais, sudėtingėja mokinių perėjimas į bendras klases – vaikai atskirose klasėse užsibūna ilgiau nei mokslo metus.

Be to, atskiros klasės / grupės sėkmingai įtraukia atvykusius į naują šalį mokinius į ugdymosi procesą, tačiau jos gali tapti ir atstumiančia erdve būtent dėl mokinių atskyrimo nuo bendros klasės. Atskiros klasės / grupės mokiniams gali suteikti bendruomeniškumo, priklausymo, saugumo jausmus, nes visi susiduria su panašiais iššūkiais, valstybinės kalbos nemokėjimu, tačiau atskirtis kartu gali kelti gėdos ir kitoniškumo jausmus (Folke, 2017). Taip atskiriant ir išskiriant mokinius mokyklose formuojasi etnokultūrinės grupės, erdvės, kuriose iš kitų šalių atvykę mokiniai yra nustumiami į šoną, o tai simboliškai atspindi padėtį visuomenėje (Fejes ir Dahlstedt, 2020).

Valstybinės kalbos mokymasis atskirose klasėse / grupėse laikomas lemiamu veiksmu integruotis, tačiau dažnai tai reiškia, kad mokiniai turi kitų dalykų mokytis žemesniu lygiu nei jų potencialūs gebėjimai (Onderwijsraad, 2017). Kalbėdami apie pabėgėlių mokymąsi mokslininkai teigia, kad kalbos mokymuisi skirtas ilgas laikotarpis (iki dvejų metų) atskirose klasėse gali trukdyti mokymosi sėkmei (Crul, 2016). Toks požiūris tinkamas ir kalbant apie ukrainiečių mokinių ugdymą. Veiksmingesniu būdu laikoma atskirų pamokų pabėgėliams ir bendrų pamokų su gimtakalbiais mokiniais derinimas.

Vengiant etnokultūrinių grupių formavimosi atskirose klasėse / grupėse numatytas mokinių perėjimas į bendras klases su vietos mokiniais. Atskirų mokyklų modelio viena iš didžiausių rizikų yra riboti ryšiai su vietos mokiniais ir dėl to besiformuojančios uždaros grupės. Tai gali išprovokuoti kitas rizikas, t. y. uždaramą ir atskirties gilėjimą, menkstančius socialinius ryšius su vietos bendruomenėmis, sunkinti vaikų galimybes integruotis šalyje ir kelti grėsmę ne tik mokinių akademinėi, bet ir socialinei integracijai.

Tautinių mažumų mokyklų iššūkis – valstybinės kalbos mokymasis ir su juo susijusios mokinių perspektyvos. NŠA (2022) atlikta tautinių mažumų švietimo Lietuvoje analizė rodo, kad tautinių mažumų kalbomis besimokančių mokinių pasiekimai neretai būna žemesni nei besimokančiųjų lietuvių kalba, lenkų ir rusų kalbomis besimokančių mokinių PUPP ir VBE rodikliai žemesni nei besimokančiųjų lietuvių kalba, pasiekimus nepalankiai veikia aplinkybė, kai nesutampa mokinio šeimoje dažniausiai vartojama ir mokymosi kalba. Tai gali daryti įtaką ir ukrainiečių mokinių ugdymui, nes beveik 26 proc. jų Lietuvoje mokėsi rusų kalba ir daugiau kaip 2 proc. – lenkų kalba.

Nors sudarytos galimybės ugdytis gimtąją kalbą, pažįstamoje kultūrinėje ir kalbinėje terpėje, tačiau jos laikytinos laikinu sprendimu laikinosios apsaugos galiojimo

periodu, kitu atveju lieka tikimybė, kad mokiniai, kurie šiuo metu mokosi nelietuviškose mokyklose ar ne lietuvių kalba, patirs ugdymosi sunkumų ir sunkiau pritaps visuomenėje, jei liks Lietuvoje. Tokią prielaidą leidžia daryti Lietuvos ugdymo įstaigų patirtis ir situacija, susiklosčiusi pabėgėlių iš Krymo atveju 2014 metais. Iki 2022 m. Rusijos karinės invazijos iš Krymo atvykę vaikai jau 8 metus mokėsi Lietuvos mokyklose. Tikėtina, kad ir dabartinių ukrainiečių pabėgėlių vaikai Lietuvoje gyvens ir mokysis bent kelerius metus, todėl lietuvių kalbos mokymasis būtinas, siekiant geriau jaustis gyvenant šalyje (Jakavonytė-Staškuvienė, 2022).

Aktualus ir mokymosi nuotoliu klausimas. Su atskirtimi susiję nuotolinio ugdymosi iššūkiai mokslininkų plačiau analizuojami po COVID-19 pandemijos. Sudarant tokią galimybę reikia atkreipti dėmesį į tai, kad daliai mokinių 2023–2024 m. m. gali būti jau ketvirti nuotolinio ugdymosi metai po karantino ir dėl prasidėjusios karinės invazijos į Ukrainą. Moksliniai tyrimai rodo, kad nuotolinio ugdymo metu vaikai patyrė miego sutrikimų, košmarų, prastą apetitą, susijaudinimą, nedėmesingumą ir su atsiskyrimu susijusį nerimą. Vaikų ir paauglių uždarymas namuose yra susijęs su netikrumu ir nerimu, kuris priskirtinas jų mokymosi, fizinės veiklos ir socializacijos galimybių trikdžiams. Dėl ilgo uždarymo namuose vaikai dažniau naudojosi internetu ir socialine žiniasklaida, tai sudarė netinkamo turinio prielaidų, didėjo pažeidžiamumas patirti patyčias ar prievartą. Tiesioginio kontakto nebuvimas mokykloje trukdo ugdytis priklausymo jausmą, mažina galimybes lygintis su kitais, trukdo mokiniams susirasti draugų, trikdo socialinę ir emocinę raidą (Shweta et al., 2020). Nesant stebėsenos sistemos, nėra aišku, kaip užtikrinama vaiko teisė į ugdymąsi ir kitos vaiko teisės.

Pastaruosius 20 metų ypač Europos mokslininkai ypač domisi imigrantų vaikams kilusiais ugdymosi iššūkiais. Atliktos analizės galėtų padėti priimant sprendimus, susijusius su kylančiais pabėgėlių vaikų ugdymo klausimais. TIES lyginamajame antros imigrantų kartos tyrime aštuoniose šalyse įvardyti veiksniai, padedantys pasiekti sėkmę arba ją stabdantys. Vienas iš svarbiausių teigiamą įtaką darančių veiksnių yra kuo ankstyvesnis vaikų ugdymas šalies švietimo sistemoje. Tai padeda išmokti valstybinę kalbą, dėl to sėkmingiau mokytis vėlesniuose etapuose. Neigiama tendencija įvardytas atskirų mokyklų kūrimas. Tai grindžiama patirtimi, kai šalyse, pritraukusiose darbininkus, manyta, kad po kurio laiko jie grįš į savo kilmės šalis, todėl tinkamu sprendimu laikytas jų vaikų švietimas, nukreiptas į profesinį orientavimą ir praktiką, įskaitant ugdymą – didžiąja dalimi gimtąja kalba. Tėvams nutarus nebegrįžti, vaikai atsидūrė žemesnėje profesinėje pozicijoje už priėmusios šalies vaikus. Daugelis ir suaugusiųjų turėjo problemų, susijusių su valstybinės kalbos mokėjimu (Koehler, Schneider ir Young, 2019).

Ukrainos mokytojų įsitraukimas į švietimo sistemą

Įgyvendindamos aptartuosius ugdymo modelius, Ukrainos karo pabėgėlius priėmusios šalys pasitelkia Ukrainos mokytojų pagalbą. Numatytas laikinas mokytojų ukrainiečių įdarbinimas vietos mokytojų padėjėjais, tačiau mokytojams, norintiems dirbti švietime ilgalaikėje perspektyvoje, taikomi kvalifikacijos suvienodinimo ir valstybinės kalbos mokėjimo kriterijai (European Commission / EACEA / Eurydice, 2022).

Dėl karo Ukrainoje per pirmus tris mėnesius iš Ukrainos pasitraukė apie 25 tūkst. švietimo darbuotojų (*ReliefWeb*, 2022), kurie galėtų būti reikšminga pagalba priėmusių šalių švietimo sistemoms, nes daugelis Europos ir pasaulio šalių pastaruoju metu susiduria su pedagogų trūkumo problema (UNESCO, 2022). Europos Komisija valstybes nares netrukus po karinės Rusijos invazijos Ukrainoje paragino ieškoti būdų sudaryti galimybes laikinąją apsaugą ir profesinę kvalifikaciją turintiems Ukrainos mokytojams ir kitiems švietimo specialistams įsidarbinti atitinkamame veiklos sektoriuje, formaliajame ir neformaliajame švietime. Pavyzdžiui, įdarbinti mokyklose, kuriose mokosi ukrainiečiai vaikai, nukreipti į mokyklas, kuriose trūksta mokytojų, kartu suteikti galimybę mokytis kalbų. Paraginta užtikrinti pedagogų profesinių kvalifikacijų pripažinimą, po kurio laikiną įdarbinimą mokytojų padėjėjais keisti kvalifikuotų mokytojų darbo sutartimis (Europos Komisija, 2022)

Spręsdamos ukrainiečių mokinių ugdymo iššūkius šalys daugiausia rinkosi laikiną Ukrainos pedagogų įdarbinimą mokytojų padėjėjais dirbti su ukrainiečiais vaikais. Ilgalaikiam įdarbinimui iškeltas reikalavimas mokėti priėmusios šalies kalbą. Taip pat nustatytos kvalifikacijos patvirtinimo ir diplomų pripažinimo taisyklės. Neatitinkant priėmusios šalies pedagogams taikomų kriterijų ukrainiečių pedagogų galimybės dirbti priėmusioje šalyje yra laikinas sprendimas, kol sprendžiami Ukrainos pabėgėlių vaikų ugdymo iššūkiai.

Lenkija, siekdama įtraukti Ukrainos pedagogus į švietimo sistemą kaip mokytojų padėjėjus, organizavo intensyviuos lenkų kalbos kursus Ukrainos pedagogams, o Čekija laikinai leido dirbti ukrainiečiams mokytojams, nemokantiems čekų kalbos, tačiau tik klasėse ar grupėse, kuriose yra ukrainiečių vaikų. Tokia tvarka galiojo iki 2022 m. rugpjūčio 31 d. Nuo 2022 m. rugsėjo norintiems įsidarbinti Ukrainos pedagogams taikomas valstybinės kalbos mokėjimo kriterijus, jei jie profesinę kvalifikaciją įgijo ne čekų kalba (CEDEFOP, 2022).

Panašios politikos laikomasi ir kitose šalyse: Rumunijoje pabėgėlio statusą turintys Ukrainos pedagogai įdarbinti pagal pratęsimas trumpalaikes sutartis, Latvijoje bei Estijoje, kur Ukrainos mokytojams leista dirbti tik su ukrainiečiais mokiniais, o norint dirbti įprastose bendrojo ugdymo klasėse reikia patvirtinti savo profesinę kvalifikaciją ir mokėti valstybinę kalbą. Estijoje taip pat priimtas laikinas sprendimas leisti ukrainiečiams mokytojams mokytį ukrainiečius vaikus pagal Ukrainos bendrojo ugdymo

programas ir vadovėlius tik tol, kol jie integruosis į šalies švietimo sistemą (European Commission / EACEA / Eurydice, 2022). Airija, įsivertinusi, kad ukrainiečių vaikų integracija į kitos šalies mokyklas gali užtrukti, tam reikia papildomų žmogiškųjų išteklių, palengvino ukrainiečių mokytojų integravimo politiką – paspartino pedagogo kvalifikacijos pripažinimo ir registracijos Pedagogų registre procesą, kad Ukrainos pedagogams, mokantiems valstybinę kalbą, būtų leista dirbti šalies mokyklose. Tai svarbu įvertinus faktą, kad Airijoje nėra itin išvystyta pagalbos angliškai nekalbantiems mokiniams sistema (The Teaching Council, 2022).

Ukrainos pedagogų įdarbinimo palengvinimų matyti ne vienoje Europos šalyje, net ir greitą pabėgėlių vaikų integraciją palaikančioje Vokietijoje, kuri ne tik numatė, kad, esant poreikiui ir trumpalaikiai perspektyvai, galima laikinai įdarbinti ukrainiečius mokytojus vietos mokytojų padėjėjais, bet ir leido įdarbinimą perėjus tik pirminį vertinimą – bandomajam laikotarpiui, kol vertinimas užbaigiamas. Vis dėlto ilgalaikiam ukrainiečių pedagogų įdarbinimui taikomi mokytojų kvalifikacijos suvienodinimo reikalavimai, įskaitant valstybinės kalbos mokėjimą (European Commission / EACEA / Eurydice, 2022).

Visas paminėtas priemonės taikanti Švedija iš kitų išsiskiria nestandartiniu, bet svarbiu sklandžiai mokytojų adaptacijai naujoje šalyje ir tvariam pedagoginiam darbui žingsniu – prieš įsileisdama ukrainiečius mokytojus į savo švietimo sistemą pirmiausia juos ėmėsi ruošti dirbti šalies mokyklose. Malmės, Stokholmo universitetuose sudarytas specialus Ukrainos pedagogams skirtas kursas apie Švedijos švietimo sistemą, mokytojų ir mokinių santykius iš istorinės perspektyvos ir šiuolaikinio ugdymo paradigmą, demokratines ir žmogaus teisių vertybes. Taip siekta parengti ukrainiečius mokytojus Švedijos mokytojų padėjėjų darbui su ukrainiečiais vaikais bendrojo ugdymo klasėse (*The Local Sweden*, 2022).

Kol Europos šalyse sudarinėjami Ukrainos pedagogų integravimo, mokymų algoritmai, Lietuva pasirinko pasitikėjimo strategiją – suteikė išskirtinę teisę dirbti pedagogais formaliame ir neformaliame švietime lygiavertėmis teisėmis su šalies pedagogais. 2022 m. kovo 16 d. Lietuvos Vyriausybės nutarimu iš Ukrainos atvykę bendrojo ugdymo dalykų mokytojai, taip pat profesijos mokytojai, auklėtojai, specialieji pedagogai, logopedai, surdopedagogai, tiflopedagogai, socialiniai pedagogai, mokyklos psichologai gali įsidarbinti Lietuvos mokyklose be valstybinės kalbos mokėjimo – jos nereikalaujama 2 metus (Lietuvos Respublikos Vyriausybė, 2022). Nustatytas 24 mėnesių terminas prasideda ne nuo nutarimo datos, o nuo konkretaus Ukrainos piliečio pabėgėlio statuso suteikimo datos. Ukrainiečiams pedagogams pasiūlyta bendrojo ugdymo mokyklose dėstyti ukrainiečių kalbą ir Ukrainos istoriją – 5 val. per savaitę (Šiugždinienė, 2022). Prieš įsidarbinant reikia atlikti pedagogo kvalifikacijos pripažinimo procedūrą. Įsidarbinimo švietimo įstaigose galimybėmis vien iki 2022 m. birželio 1 d. pasinaudojo 369 ukrainiečiai (Nacionalinė švietimo agentūra, 2022). Valstybinė kalbos inspekcija 2023 m. kovą šalies institucijoms ir Ukrainos pabėgėliams

siųstame aplinkraštyje, kuris neskelbiamas informacinėse bazėse, bet kuriuo viešoje erdvėje dalijosi ir ne vieši asmenys, ir politikai, priminė apie tai, kad greitai pasibaigs Vyriausybės nustatytas dvejų metų laikotarpis, per kurį Lietuvoje pagal darbo sutartis dirbantys ukrainiečiai turi bent minimaliai išmokti lietuvių kalbos, o jei asmuo dirba švietimo srityje, turi būti laikomas antros kategorijos egzaminas, o kalba mokama bent B1 lygiu.

Lietuvoje taikomos išlygos Ukrainos pabėgėliams Norvegijoje nėra priimtinos ir neatrodo tinkamas pavyzdys. Šioje šalyje, norint dirbti švietimo srityje, reikalingos minimalios valstybinės kalbos žinios ir, nors pripažįstama, kad išlygos atsisakyti arba atidėti šį reikalavimą palengvintų Ukrainos pedagogų įsidarbinimą pagal specialybę, manoma, kad tai yra kitas pabėgėlių grupes diskriminuojantis sprendimas (OECD, 2022).

Galima matyti, kad, spręsdamos ukrainiečių mokinių ugdymo iššūkius, Europos šalių institucijos palengvino Ukrainos pedagogų įdarbinimą ir pasinaudojo jų kompetencijomis, tačiau tai yra laikini sprendimai, o ilgalaikė pedagoginio darbo perspektyva siejama su valstybinės kalbos mokėjimu, turimos kvalifikacijos patvirtinimu ir kompetencijų, reikalingų dirbti priėmusios šalies švietimo sistemoje, įgijimu.

Mokyklų (ne)lankymo problema

Nepaisant priėmusių šalių pastangų integruoti Ukrainos mokinius, taikyti įvairius ugdymo modelius, sudaryti sąlygas dirbti ukrainiečiams pedagogams, UNICEF išreiškė nerimą, kad du trečdaliai Ukrainos vaikų neįsitraukė į priėmusių šalių sistemą. Vienas pagrindinių to veiksnių – užuot lankę vietos švietimo įstaigas šeimos pasirinko tęsti mokymąsi nuotoliu Ukrainos mokyklose, nes tikėjosi greitai grįžti (UNICEF, 2023). Vis dėlto ir po metų po Rusijos karinės invazijos ši problema išlieka aktuali.

Lenkijos pilietiškumo ugdymo centro fondo pranešime, kuriame pateikta lyginamoji informacinė švietimo sistemos ir užsieniečių registracijos sistemos PESEL duomenų analizė, pažymima, kad net 56 proc. ukrainiečių mokinių nesimoko Lenkijos švietimo įstaigose ir tik 22 proc. vidurinio išsilavinimo siekiančių mokinių lanko lenkišką mokyklą, o per pastaruosius šešis mėnesius apie 10 tūkst. (8 proc.) vidurinės mokyklos mokinių pasitraukė iš mokyklų (CEO, 2023). Žiniasklaida daro prielaidą, kad viena to priežasčių yra mokymasis dviejose švietimo sistemose – Lenkijos mokykloje ir nuotoliu Ukrainos mokykloje. Mokiniui tai yra pernelyg didelis krūvis, taip pat prisideda planai grįžti į Ukrainą (*Rzeczpospolita*, 2023). Čekija taip pat susidūrė su situacija, kad 70 tūkst. ukrainiečių vaikų nelanko šalies mokyklų, nepaisant reikalavimo vaikus leisti į vietos mokyklas ir pastangų bendradarbiauti su Ukrainos pabėgėlių šeimomis. Lietuvai pavyko į bendrojo ugdymo mokyklas įtraukti daugiau nei pusę atvykusių iš Ukrainos mokinių. Ji laikoma viena sėkmingiausių šalių pagal pastangas įtraukti ukrainiečius vaikus į švietimo sistemą (European Commission / EACEA / Eurydice,

2022). Viešame diskurse ŠMSM pripažįsta susidurianti su Ukrainos mokinių nesiregistravimo Lietuvos mokyklose problema – kelis tūkstančius vaikų, atvykusių į Lietuvą, bet nelankančių vietos mokyklos.

Nors Europos šalyse sudaromos sąlygos Ukrainos mokiniams įsitraukti į vietos mokyklas, tačiau tam realizuoti trūksta bendro sutarimo su Ukrainos Švietimo ministerija, kuri labiau suinteresuota išlaikyti mokinius nacionalinėje sistemoje nuotoliniu ugdymu. Savo oficialiame puslapyje ji siūlo tris ugdymosi galimybes ukrainiečiams, kurie dėl karo pasitraukė į kitas šalis. Pirmoji – kreiptis į mokyklą, kurioje vaikas mokėsi, dėl nuotolinio ugdymosi formos, dalyvauti jos virtualiose pamokose ir / ar nuotoliu atlikti užduotis. Antras pasirinkimas – nutrūkus ryšiui su savo mokykla ir mokytojais siūloma kreiptis į atsakingas institucijas dėl mokymosi kitoje mokykloje, o iki registracijos pradžios naudotis virtualiomis Ukrainos ugdymo bazėmis. Nurodoma, kad toks ugdymo procesas gali būti organizuojamas kaip savarankiška ugdymosi forma, kartu su priėmusioje šalyje esančiais savanoriais, koordinatoriais, mokytojais ukrainiečiais arba įsteigus ukrainiečių grupes / klases priėmusios šalies švietimo įstaigoje. Trečias siūlomas variantas – tęsti ugdymąsi pagal nacionalinę programą – registruotis nuotoliniam mokymuisi Tarptautinėje Ukrainos mokykloje, kuri užtikrina ugdymą pagal Ukrainos bendrąsias ugdymo programas ir išduoda išsilavinimo pažymėjimus (Ukrainos švietimo ministerija, 2022). Ukrainoje mokymasis trunka 11 metų. Viena iš mokymosi formų – nuotolinis mokymasis, kuris pabėgėliams ypač aktualus (Ukrainos švietimo ministerija, 2022), o baigus vidurinę ugdymą gaunamas brandos atestatas, kuris reikalingas stojant į aukštąsias mokyklas Ukrainoje ir kitose šalyse. Tęsti ugdymą priėmusios šalies 12 klasėje ir siekti atestato nėra būtinybės. Baigti vidurinę ugdymą ir gauti brandos atestatą priėmusios šalys geranoriškai Ukrainos mokiniams padeda jau antrus metus. Jose abiturientams vienuoliktokams organizuojamas nacionalinis stojamasis testas, sudarytas iš kelių dėstomų dalykų ir laikomas tiek Ukrainos teritorijoje, tiek mokinius priėmusių šalių centruose. Jį išlaikę ukrainiečiai gali studijuoti pirmosios pakopos arba vientisosios studijose Ukrainos ir kitų šalių aukštesiose mokyklose.

2022–2023 m. m. laikyti testą užsiregistravo daugiau nei 281 tūkst. Ukrainos abiturientų, iš kurių daugiau nei 23 tūkst. registravosi užsienyje – daugiau kaip 30 šalių (*Osvita.ua*, 2023). Lietuvoje laikyti nacionalinį testą registravosi 500 mokinių, 44 užsiregistravusieji į sesijas neatvyko. Pernai laikyti nacionalinį testą buvo užsiregistravęs panašus skaičius abiturientų – 452 ukrainiečiai (ŠMSM, 2023). Testo rezultatai reikalingi Lietuvos aukštesioms mokykloms, jei ukrainiečiai norės studijuoti Lietuvoje. Lietuva taip pat sudarė galimybę gauti ir lietuvišką brandos atestatą – Ukrainos abiturientai atleisti nuo lietuvių kalbos ir literatūros egzamino, gali laikyti pasirinktus egzaminus, išverstus į ukrainiečių kalbą. 2022–2023 m. m. tokia galimybė panoro pasinaudoti 85 abiturientai iš Ukrainos (Nacionalinė studijų ir mokslo agentūra, 2023). ŠMSM institucijoms, mokykloms siūstame aplinkraštyje pabrėžiama, kad jau 2023–2024 m. m. mokiniai, besimokantys pagal vidurinio ugdymo programas ir siekiantys 2024 m.

Lietuvoje įgyti vidurinį išsilavinimą bei gauti tai patvirtinantį dokumentą, privalės turėti patenkinamus dalykų metinius pažymius / įskaitas ir išlaikyti privalomą lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzaminą (mokyklinį arba valstybinį) bei dar bent vieną pasirinkto dalyko brandos egzaminą, tad galima daryti prielaidą, kad ukrainiečiai mokiniai, turintys galimybę nuotoliu ir metais anksčiau baigti Ukrainos mokyklą bei gauti studijoms reikalingą Ukrainos brandos atestatą, tik išskirtiniu atveju rinksis abiturą Lietuvoje.

Nepaisant priėmusių šalių pastangų įtraukti Ukrainos mokinius į mokyklas, susiduriama su aukštais mokyklų nelankymo rodikliais, kuriuos lemia grįžti į gimtąją šalį besitikinčių šeimų sprendimas, palaikomas pačios Ukrainos institucijų, tęsti mokslus nuotoliu Ukrainos mokyklose, taip pat dėl skirtingų švietimo sistemų esanti galimybė ukrainiečiams gauti studijoms reikalingą brandos atestatą po 11 klasių, ir priėmusių šalių palaikymas – sudaryta galimybė ukrainiečiams abiturientams laikyti nacionalinį baigiamąjį testą priėmusių šalių centruose.

Išvados

1. Europos šalys, atsižvelgusios į Ukrainos mokiniams suteiktą laikinosios apsaugos statusą, sudarė galimybes mokytis ir užbaigti mokslo metus nuotoliu Ukrainos mokyklose gimtąja kalba, tačiau pozityviu ir ilgalaikiu ukrainiečių vaikų ugdymo sprendimu laikomas priėmusios šalies kalbos mokymasis ir pasirengimas integruotis vietos mokyklose, todėl svarbu sudaryti sąlygas mokytis kalbos, pasirūpinti reikalingais žmogiškaisiais išteklių ir organizuoti pedagogų pasirengimą dirbti su karo pabėgėliais.
2. Lietuvoje ukrainiečių ugdymas išsiskiria iš Europos šalių lanksčia ugdymo modelių pasiūla. ŠMSM jau šešioms mokykloms leido organizuoti ugdymo procesą ukrainiečių kalba pagal Ukrainos bendrojo ugdymo programas, tačiau, atsižvelgiant į tai, kad vaikų ugdymas atskirose mokyklose / grupėse kelia uždarų etnokultūrinių grupių formavimosi riziką bei sunkina valstybinės kalbos išmokimą ir su tuo susijusias perspektyvas, svarbu numatyti tvarkas, užtikrinančias intensyvesnę lietuvių kalbos mokymąsi, mokinių kalbos lygio testavimą, taip pat pasirūpinti papildomais pedagogų išteklių.
3. Ilgalaikio Ukrainos pedagogų įdarbinimo perspektyvą siejant su priėmusios šalies valstybinės kalbos mokėjimu ir kompetencijų, reikalingų dirbti priėmusios šalies švietimo sistemoje, įgijimu, svarbu sudaryti jiems sąlygas mokytis valstybinės kalbos ir profesinio tobulėjimo galimybes.
4. Ukrainiečių pabėgėlių vaikus priėmusios šalys susiduria su didele vietos mokyklų nelankymo problema, kurią įveikti reikia siekti ne tik didesnio tėvų įtraukimo į mokyklas, bet ir bendrų susitarimų su Ukrainos institucijomis dėl masinio ukrainiečių mokinių mokymosi nuotoliu Ukrainos mokyklose,

pasiūlyti ukrainiečiams abiturientams palankias sąlygas laikyti priėmusios šalies brandos egzaminus.

Literatūra

- Baltic News Service (BNS). (2022). *Ukrainian Students Strive to Adapt to the New Conditions in Lithuania*. Prieiga internetu: <https://sc.bns.lt/view/item/453083>
- Bendrieji ugdymo planai. (2019). Prieiga internetu: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/de64d4615fb511e99684a7f33a9827ac?fbclid=IwAR17qVW_beDbuPyPCB4wqWXA rBSsL15KE0WFkGSld3iFvL5bwR6WID2xKTW
- Benson, C. ir Kosonen, K. (red.) (2013). *Language Issues in Comparative Education: Inclusive Teaching and Learning in Non-Dominant Languages and Cultures, 1*. New York: Springer Science & Business Media.
- Boletín Oficial del Estado. (2022, balandžio 2 d.). *Real Decreto-ley 6/2022, de 1 de abril, por el que se adoptan medidas urgentes para la modernización de la Administración Pública y para la ejecución del Plan de Recuperación, Transformación y Resiliencia*. Prieiga internetu: <https://www.boe.es/boe/dias/2022/04/02/pdfs/BOE-A-2022-5288.pdf>
- CEDEFOP – European Centre for the Development of Vocational Training. (2022). *Czechia: Integration of Ukrainian refugees in VET and labour market*. Prieiga internetu: <https://www.cedefop.europa.eu/en/news/czechia-integration-ukrainian-refugees-vet-and-labour-market>
- Centrum Edukacji Obywatelskiej (CEO). (2023). *Co w 2. półroczu tego roku szkolnego zmieniło się w sytuacji uczniów uchodźczych i szkolnictwa?* Prieiga internetu: <https://ceo.org.pl/co-w-2-polroczu-tego-roku-szkolnego-zmieniło-sie-w-sytuacji-uczniow-uchodźczych-i-szkol/>
- Council of Europe. (2017). *Languages for Work*. Prieiga interenetu: <http://www.coe.int/en/web/lang-migrants/languages-for-work>
- Crul, M. (2017). *Refugee children in education in Europe. How to prevent a lost generation? SIRIUS Network Policy Brief Series, 7*. Prieiga internetu: <http://www.sirius-migrationeducation.org/wp-content/uploads/2018/10/Refugee-children-in-education-in-Europe.-How-to-prevent-a-lost-generation.pdf>
- Crul, M. ir Mollenkopf, J. (red.) (2012). *The Changing Face of World Cities: The Second Generation in Western Europe and the United States*. New York: Russell Sage Foundation.
- Crul, M., Schneider, J. ir Lelie, F. (red.) (2012). *The European Second Generation Compared. Does the Integration Context Matter?* Amsterdam: University Press.
- Dane.gov.pl. (2023). *Zarejestrowane wnioski o nadanie statusu ukraińskiego*. Prieiga internetu: <https://dane.gov.pl/en/dataset/2715,zarejestrowane-wnioski-o-nadanie-statusu-ukr/resource/48462/table>
- Education and Development Solutions. (n. d.). *The Integration of Ukrainian Children in the Schools in Poland due to the Conflict in their Home Country*. Prieiga internetu: <https://educationanddevelopment.solutions/the-integration-of-ukrainian-children-in-the-schools-in-poland-due-to-the-conflict-in-their-home-country/>
- ERR News. (2023). *Ukrainian School Opens for Refugee Children in Tallinn*. ERR. Prieiga internetu: <https://news.err.ee/1608563563/ukrainian-school-opens-for-refugee-children-in-tallinn>

- EU Commission. (2022). *Supporting the Inclusion of Displaced Children from Ukraine in Education: Considerations, Key Principles and Practices for the School Year 2022–2023*. Brussels, 30.6.2022 SWD
- European Commission / EACEA / Eurydice. (2022). *Supporting Refugee Learners from Ukraine in Schools in Europe. Eurydice Report*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Europos Komisija (2022). *Rekomendacija (ES) 2022/554 dėl asmenų, bėgančių nuo Rusijos invazijos į Ukrainą, kvalifikacijų pripažinimo*. Prieiga internetu: EUR-Lex - 32022H0554 - EN - EUR-Lex (europa.eu)
- Fejes, A. ir Dahlstedt, M. (2020). Language introduction as a space for the inclusion and exclusion of young asylum seekers in Sweden. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being*, 15(2), DOI: [10.1080/17482631.2020.1761196](https://doi.org/10.1080/17482631.2020.1761196)
- Fridrikh, A. (2022). Creating a trauma-sensitive classroom for Ukrainian refugee students in Poland. *Scientific Collection "InterConf"*, 134, 57–63.
- Islandijos Švietimo, mokslo ir kultūros ministras. (2021). *Auglysing um breytingu á aðalnámskrá grunnskóla Nr. 1238/2021*. Prieiga internetu: <https://www.stjornartidindi.is/Advert.aspx?RecordID=a5799517-7d75-4347-9b8b-e6ea56b31068>
- Jakavonytė-Staškuvienė, D. (2023). Models for organising the education of Ukrainian children who have fled the war in Lithuanian municipalities: Psychological, material, and linguistic support. *Social Sciences*, 12, 334. <https://doi.org/10.3390/socsci12060334>
- Jakavonytė-Staškuvienė, D., Kutkienė, R., Kuolienė, I. ir Stankutė K. (2022). *Grįžusių Lietuvos Respublikos piliečių ir atvykusių užsieniečių ugdymo organizavimo modelių aprašas*. Nacionalinė švietimo agentūra. Prieiga internetu: <https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2022/07/Grizusiu-Lietuvos-Respublikos-pilieciu-ir-atvykusiuuzsienieciu-ugdymo-organizavimo-modeliu-aprasas-elektroninis-2022-07-08.pdf>
- Jauhiainen, J. ir Erbsen, H. (2023): Multilevel governance in the temporal protection and integration of Ukrainians within the European Union: the case of Estonia. *Journal of European Integration*. doi: [10.1080/07036337.2023.2190109](https://doi.org/10.1080/07036337.2023.2190109)
- Koehler, C. ir Schneider, J. (2019). Young refugees in education: the particular challenges of school systems in Europe. *CMS*, 7(28). doi: [org/10.1186/s40878-019-0129-3](https://doi.org/10.1186/s40878-019-0129-3)
- Kultusministerkonferenz. (2022). *Stellungnahme zur Situation von Schulkindern und Jugendlichen aus der Ukraine*. Prieiga internetu: https://www.kmk.org/fileadmin/Dateien/pdf/KMK/SWK/2022/SWK-Stellungnahme_Ukraine.pdf
- Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministras. (2008). *Įsakymas Nr. ISAK-2433 „Dėl Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrųjų programų patvirtinimo“*. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.326307/asr>
- Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministras. (2011). *Įsakymas Nr. V-269 „Dėl Vidurinio ugdymo bendrųjų programų patvirtinimo“*. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.393538/asr>
- Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministras. (2021). *Įsakymas Nr. V-688 „Dėl 2021–2022 ir 2022–2023 mokslo metų pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planų patvirtinimo“*. Prieiga internetu: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/f0828f70abe911eb8bc8b1cdd5d7f785/asr>
- Lietuvos Respublikos Vyriausybė. (2022). *Nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. gruodžio 24 d. nutarimo Nr. 1688 „Dėl valstybinės kalbos mokėjimo kategorijų nustatymo ir jų taikymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo*. Prieiga internetu: 227

- Dēļ Lietuvas Republikos Vyriausybės 2003 m. gruodžio 24 d. nutarimo Nr. 1688 „Dėl Valstybinės kalvos... (lrs.lt)
- Lietuvos statistikos departamentas. (2023). Prieiga internetu: Švieslentė. Karo pabėgėliai iš Ukrainos – Oficialiosios statistikos portalas.
- Likumi.lv. (2023). *Par izglītības attīstības pamatnostādņēm 2021.–2027. gadam. Nākotnes prasmes nākotnes sabiedrībai. Rīcības plāns 2021.–2023. gadam.* Prieiga internetu: <https://likumi.lv/ta/id/336977-par-izglitibas-attistibas-pamatnostadnu-20212027gadam-nakotnes-prasmes-nakotnes-sabiedribai-ricibas-planu-20212023gadam>
- Likumi.lv. (2023). *Ukrainas Civiliedzīvotāju atbalsta likums.* Prieiga internetu: <https://likumi.lv/ta/id/330546-ukrainas-civiliedzivotaju-atbalsta-likums>
- Minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs. (2022). *Wet tijdelijke onderwijsvoorzieningen bij massale toestroom van ontheemden.* Prieiga internetu: Wet tijdelijke onderwijsvoorzieningen bij massale toestroom van ontheemden
- Ministerio de la Presidencia, Relaciones con las Cortes y Memoria Democrática. (2022). *Disposición 5288 del BOE núm. 79 de 2022. Annex II, p. 44624.* Prieiga internetu: Disposicine 5288 del BOE núm. 79 de 2022.
- Ministerium: Børne og Undervisningsministeriet. (2022). *Lov om ændring af dagtilbudsloven, lov om folkeskolen og forskellige andre love (Særlige pasnings og undervisningsmuligheder til fordrevne børn og unge fra Ukraine).* Journalnummer: Børne og Undervisningsmin., j.nr. 22/08212. Prieiga internetu: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2022/693>
- Ministry of Education and Science of Ukraine – Emergency Portal. (2022). *Educational System.* Prieiga internetu: <https://emergency.mon.gov.ua/educationalsystem/>
- Ministry of Education and Science of Ukraine. (2022). *Updated Challenges: Organization of Education for Ukrainian Children Abroad and Admission Campaign.* Prieiga internetu: <https://mon.gov.ua/eng/ministerstvo/diyalnist/mizhнародna-dilnist/pidtrimka-osviti-i-nauki-ukrayini-pid-chas-vijni/updated-potochni-vikliki-organizaciya-navchannya-dlya-ukrayinskih-ditej-za-kordonom-ta-vstupna-kampaniya/yak-organizuvati-navchannya-dlya-ukrayinskih-ditej-za-kordonom>
- Ministru kabinets. (2022). *Par Izglītības attīstības pamatnostādņu 2021.–2027. gadam “Nākotnes prasmes nākotnes sabiedrībai” rīcības plānu 2021.–2023. Gadam”.* *Latvijas Vēstnesis*, 218, 09.11.2022. Prieiga internetu: Par Izglītības attīstības pamatnostādņu 2021.–2027. gadam “Nākotnes prasmes nākotnes sabiedrībai” rīcības plānu 2021.–2023. Gadam” (likumi.lv)
- Miroshnychenko, O., Nelipa, D., Kotova, V., Lazarenko, A. ir Sokorynskyi, I. (2023). Transformation of labour relations in the field of education during military conflicts (International experience). *Amazonia Investiga*, 12(63), 254–265. Prieiga internetu: <https://doi.org/10.34069/AI/2023.63.03.24>
- Nacionalinė studijų ir mokslo agentūra. (2023, gegužės 29). *Arteja brandos egzaminai: ką svarbu žinoti.* Prieiga internetu: <https://www.nsa.smm.lt/2023/05/29/arteja-brandos-egzaminai-ka-svarbu-zinoti/>
- Nacionalinė švietimo agentūra. (2022). *Lietuvos tautinių mažumų švietimo būklės analizė Lietuvos tautinių mažumų švietimo būklės analizė 2021.* Prieiga internetu: Tautiniu-mazumu-svietimo-bukles-analize-2022-05-23.pdf (smm.lt).
- Nacionalinė švietimo agentūra. (2022). *Lietuva. Švietimas šalyje ir regionuose 2022 – Įtraukusis ugdymas.* Prieiga internetu: Svetimas-Lietuvoje-2022-web.pdf (smm.lt).
- Nilsson Folke, J. (2017). *Lived Transitions: Experiences of Learning and Inclusion among Newly Arrived Students.* Stockholm University.

- OECD. (2022). *Skills and Labour Market Integration of Immigrants and their Children in Norway, Working Together for Integration*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/6109d927-en>. Prieiga internetu: 6. Integration of refugees from Ukraine in Norway | Skills and Labour Market Integration of Immigrants and their Children in Norway | OECD iLibrary (oecd-ilibrary.org).
- Onderwijsraad. (2017). *Refugee and Education*. Prieiga internetu: <https://www.onderwijsraad.nl/english/publications/2017/refugees-and-education/item7542>
- Osvita.ua. (2023). *Тест: Чи знаєте ви, як правильно цитувати джерела?* Prieiga internetu: <https://osvita.ua/test/89441/>
- Pasaulio bankas. (2022). *Education: Impact of the War in Ukraine*. Prieiga internetu: Education: Impact of the War in Ukraine (May 2022) - Ukraine | ReliefWeb
- ReferNet Czechia; Cedefop. (2022). *Czechia: integration of Ukrainian refugees in VET and the labour market*. National news on VET. Prieiga: Czechia: integration of Ukrainian refugees in VET and the labour market | CEDEFOP (europa.eu)
- ReliefWeb. (2022, gegužė). *Education and the Impact of War in Ukraine*. Prieiga internetu: <https://reliefweb.int/report/ukraine/education-impact-war-ukraine-may-2022>.
- Rzeczpospolita. (2023). *Ukraińscy uczniowie rezygnują z polskich szkół*. Prieiga internetu: <https://www.rp.pl/cudzoziemcy/art38430891-ukrainscy-uczniowie-rezygnuja-z-polskich-szkol>
- Serwis Rzeczypospolitej Polskiej. Detailed statistics on persons registered in the register of citizens of Ukraine and members of their families (2023). Prieiga internetu: Detailed statistics on persons registered in the register of citizens of Ukraine and members of their families. - Otwarte Dane
- Shweta, S., Deblina, R., Krittika, S., Sheeba, P., Ginni, S. ir Gunjan, J. (2020). *Impact of COVID-19 and lockdown on mental health of children and adolescents: A narrative review with recommendations*. Prieiga internetu: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S016517812031725X>.
- Ständige Wissenschaftliche Kommission der Kultusministerkonferenz (SWK). (2022): *Stellungnahme zur Unterstützung geflüchteter ukrainischer Kinder und Jugendlicher – Integration in das Bildungssystem*. Bonn, verfügbar unter www.swk-bildung.org/veroeffentlichungen. Prieiga internetu: https://www.kmk.org/fileadmin/Dateien/pdf/KMK/SWK/2022/SWK-Stellungnahme_Ukraine.pdf.
- Stellungnahme der Ständigen Wissenschaftlichen Kommission der Kultusministerkonferenz (SWK). (2022). *Unterstützung geflüchteter Kinder und Jugendlicher aus der Ukraine durch rasche Integration in Kitas und Schulen*. Geschäftsstelle der SWK, Bonn. Prieiga internetu: Microsoft Word - SWK-2022-Stellungnahme_Ukraine_korr.docx (kmk.org).
- Šiugždinienė, J. (2022). Lietuvos Respublikos Švietimo, mokslo ir sporto ministerija. *J. Šiugždinienė: Jau yra galimybė samdyti ukrainiečius mokytojus. Lietuvos rytas*. Prieiga internetu: <https://www.lrytas.lt/lietuvsdiena/svietimas/2022/03/29/news/j-siugzdiniene-jau-yra-galimybė-samdytiukrainieciu-mokytojus-22881705>.
- Švietimo naujienos. (2022). *J. Šiugždinienė: Turime ieškoti sprendimų, kaip ukrainiečių vaikams kuo geriau jaustis mūsų visuomenėje*. Prieiga internetu: <https://www.svietimonaujienos.lt/j-siugzdiniene-turime-ieskoti-sprendimu-kaip-ukrainieciu-vaikams-kuo-geriau-jaustis-musu-visuomeneje/>.
- Švietimo, mokslo ir sporto ministerija. (2023). *Puspenkto šimto ukrainiečių Lietuvoje laikė nacionalinį testą*. Prieiga internetu: <https://smsm.lrv.lt/lt/naujienos/puspenkto-simto-ukrainieciu-lietuvoje-laike-nacionalini-testa>.

- Švietimo, mokslo ir sporto ministerija. (2022). *Sutikimą dirbti pagal Ukrainos švietimo programą gavo dar viena mokykla*. Prieiga internetu: <https://smsm.lrv.lt/lt/naujienos/sutikima-dirbti-pagal-ukrainos-svietimo-programa-gavo-dar-viena-mokykla?lang=lt>.
- The Local Sweden. (2022). *The Swedish university training Ukrainian teachers for Swedish schools*. Prieiga internetu: <https://www.thelocal.se/20220726/the-swedish-university-training-ukrainian-teachers-for-swedish-schools>
- The Teaching Council. (2022). *Tailored Registration Process for Qualified Ukrainian Teachers*. Prieiga internetu: Qualified in Ukraine - Teaching Council; The Teaching Council supports the teachers and people of Ukraine - Teaching Council.
- Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta likums, 2022/45A.1. *Latvijas Vēstnesis*, 45A, 04.03.2022. Prieiga internetu: <https://likumi.lv/ta/id/330546>.
- Ukrainos švietimo ministerija. (2023). *How to organize learning for Ukrainian children abroad: Q&A*. Prieiga internetu: How to organize learning for Ukrainian children abroad: Q&A | Ministry of Education and Science of Ukraine (mon.gov.ua).
- UNESCO Institute for Statistics. (2016). *The World needs almost 69 million new teachers to reach the 2030 Education goals*. Prieiga internetu: The World needs almost 69 million new teachers to reach the 2030 Education goals - UNESCO Digital Library.
- UNESCO. (2022). *Education for Sustainable Development: Implementation Roadmap 2021–2030*. Prieiga internetu: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000246124>
- UNESCO. (2023). *Italy's education responses to the influx of Ukrainian students*. Prieiga internetu: <https://www.unesco.org/en/articles/italys-education-responses-influx-ukrainian-students>
- UNHCR. (2022). *Lives on hold: profiles and intentions of refugees from Ukraine. Czech Republic, Hungary, Republic of Moldova, Poland, Romania & Slovakia*. Prieiga internetu: Document - Lives on Hold: Profiles and Intentions of Refugees from Ukraine #1 (unhcr.org).
- UNHCR operational data portal. (n. d.). *Ukraine refugee situation*. Prieiga internetu: Situation Ukraine Refugee Situation (unhcr.org)
- UNICEF. (2023). *11 months of war in Ukraine have disrupted education for more than five million children*. Prieiga internetu: 11 months of war in Ukraine have disrupted education for more than five million children (unicef.org)

The First Year of the war in Ukraine – an Overview of the Models of Education of Ukrainian Refugee Children in Europe

Agnė Klimčiauskaitė-Janavičienė

VsĮ “Gravitas Schola”, Smolensko St. 13-35, LT-03201 Vilnius, Lithuania, agneklimciauskaite@gmail.com

---

Summary

The article reviews the number of Ukrainian refugee children who left the country after 2022. February 24 Russia’s military aggression in Ukraine, educational practices in Europe, using previously applied models of migrant education and integration into national education systems, supplementing them with the strategy of combining them with the general education programs of Ukraine. The situation of the inclusion of Ukrainian pedagogues used for the education of Ukrainian children in the educational system of the host countries, the prospects of their long-term employment are presented. The challenges of different educational models and the high school dropout of Ukrainian refugee children in host countries are discussed.

Keywords: *war refugees, Ukrainian students, refugee education, refugee education models, integration, Ukrainian teachers.*

Gauta 2023 09 22 / Received 22 09 2023
Priimta 2023 09 23 / Accepted 23 09 2023